

Lättare lära med hjälp av tekniken

Foto: Ingrid Wall

Sedan snart ett år tillbaka finns Skoldatateket i Trelleborg, en plats där elever med behov av särskilt stöd i undervisningen,

kan få hjälp. Verktögen kan variera, det kan handla om en diktafon, en dator eller kanske en talsyntes. För Misko och Vera

har Skoldatateket betytt mycket. Nu är det både lättare och roligare att lära.

Sidan 6

”Södan” får ansiktslyft

Sidan 2

Så ska Kung Bore bemästras

Sidan 5

Unga ger svar genom Luppen

Sidan 2

Färjorna får el från land

Nu kopplas färjorna in på elnätet i Trelleborg. För att förbättra miljön kommer fartygen i de yttre lägena att anslutas till det kommunala elnätet. Strax efter årsskiftet ska arbetena vara klar.

Snart kommer färjorna i Trelleborgs hamn att förses med landström. Arbetena pågår som bäst och ska vara klara strax efter nyår. Då får världens två största kombinerade tåg färjor sin ström från kvarteret Blixten (!).

Sidan 4

Han målar stans tomtar

Så här ser de ut – de små tomtarna som passar på att busa runt i Sjöormsfontänen när julen kommer. Åtminstone är det så Trelleborgskonstnären Stefan Mårtensson föreställer sig scenariot som utgör motiv på årets julkort från Trelleborgs kommun.

Sidan 8

Nyrenoverade Söderslättshallen besöks av kvarts miljon årligen

Sedan Söderslättshallen invigdes 1974 har miljoner och åter miljoner besökare passerat genom entrédörrarna. Varje år gästas hallen av en kvarts miljon besökare! Inte konstigt att det var en välbehövlig ansiktslyftning som "Södan" just genomgått. En del av den inredning som nu bytts ut har varit med sedan starten för 36 år sedan.

-Vi har i genomsnitt 700 besökare i hallen varje dag, säger fritidschefen Kenth Sjövall. Men så har vi också öppet från sju på morgonen till sent på kvällen nästan alla dagar året runt.

När Söderslättshallen byggdes innebar det något av en revolution för den idrottande delen av trelleborgarna. Tidigare hade mycket av sportandet fått äga rum utomhus under den varma årstiden alternativt trängas in i gymnastiksalor och gamla Tennishallen. Annan idrott, som skridskoåkning och ishockey, kunde bara utövas de år då Kung Bore slog till och gjorde att gölar och översvämmande år frös till.

Söderslättshallen blev snabbt mycket populär inte minst bland ungdomar. Här finns inte bara ishall, två stora idrottshallar, utan också skjutbana, styrketräningslokaler, squashhall och hallar för bowling, bordtennis och brottning.

Ventilation och reception

Under de senaste åren har Söderslättshallen varit föremål för en omfattande renovering. Först ut var ventilationsanläggningen

som bytts ut i sin helhet. Mer synlig för besökarna är den reception som byggts i södra delen av entréhallen. Lagom till Trelleborgsgalan förra veckan var receptionen klar.

- Monica Limås kommer att ha sin arbetsplats här. Hennes arbete är att hjälpa föreningarna med stort och smått, svara i telefon, lämna ut nycklar och annat praktiskt. Monica blir vårt ansikte utåt, säger Kenth Sjövall.

- Receptionen kommer att vara bemannad dagtid. Genom att placera Monica här får vaktmästarna tid över till andra arbetsuppgifter.

Granne med receptionen finns restaurangen som antagligen också går ett nytt liv till mötes. Idag är serveringen mer av gatukökskaraktär men fritidsledningen vill gärna se att den byggs om till en riktig restaurang.

- Det behövs, det finns ingenting sådant i den här delen av stan, säger Kenth Sjövall som gärna vill se ett näringsställe med karaktär av sportbar. En sådan skulle locka andra besökare, inte bara dom som kommer hit för att idrotta.

-Vi kommer att ta upp en ny entré som gör att restaurangen får ingång direkt utifrån, och inte längre är beroende av Söderslättshallens öppettider. Det finns också möjlighet till en utservering i södra delen. Här kan man sitta och ha utsikt över det som händer på planerna söder om hallen.

I dagarna kommer en storbilds-TV att sättas upp i serveringen,

Foto: Ingrid Wall

där olika sportevenemang visas. I framtidsplanerna finns också soffor, nya möbler, mer grönt och en större serveringsdisk. En del av lokalen kan skärmars av för exempelvis ett styrelsemöte eller ett lag som vill ladda upp lite mer enskilt inför en match.

Tyngdlyftargolv

I bottenvåningen på hallen har styrkelyftarna nyligen fått underlag i sin hall. Eftersom det handlar om stora vikter så krävs det speciellt golv som dämpar. I december ska A-hallen få nytt golv. Från den 30 december och fram till 25 januari är hallen stängd för ombyggnad. Förutom det nya golvet ska räcken målas, sargarna få nya skivor, nya spelarbåsar ska byggas och ljudet dämpas med hjälp av nya akustikplattor.

- Nästa år gör vi samma manöver med B-hallen, säger Kenth Sjövall.

Squashhallen har också fått nytt golv och blivit ommålad. Så har också skett med golvet i Ishallen. Brandsäkerheten ska också uppgraderas och bland annat byggs nya utrymningsvägar. Toaletterna har renoverats och en handikapptoilet har byggts invid restaurangen.

Ingrid Wall

Fotnot: Söderslättshallen är öppen måndag till torsdag från 7 på morgonen till 23 på kvällen, fredagar till 22, lördagar och söndagar mellan klockan 7 och 21. Under dagtid används hallen såväl av skolor som av föreningar.

Luppen hjälper politikerna ta ut kursen för de unga

Hur vill unga människor ha sitt Trelleborg? Den frågan ska förhoppningsvis få ett svar i början av nästa år. Då sammanställs de enkäter som ett tusental trelleborgare just nu håller på att besvara. Bakom Luppen som ungdomsenkäten heter, står Trelleborgs kommun och Ungdomsstyrelsen.

- Vi hoppas att politikerna tar vara på resultatet och använder sig av detta i planeringen framöver, säger Jonna Enemark, Sonny Olsson och Lennie Dekan som arbetar med projektet.

Luppen, Lokal uppföljning av ungdomspolitik, genomförs över hela landet och omfattar flera olika områden. Avsikten med resultatet är att dessa ska ligga till grund för jämförelser med andra kommuner och för

de politiska beslut som fattas med bäring på unga människor.

- För att kommuner ska kunna fatta bra beslut är det viktigt med kunskap om hur unga har det och vad de tänker om sin tillvaro, säger Per Nilsson som är generaldirektör i Ungdomsstyrelsen.

- Naturligtvis är det unga själva som vet bäst vad dom vill.

I Trelleborg har man valt att fråga alla som är född 1988 samt de som går tredje årskursen i gymnasiet. Den första gruppen är 557 till antalet, den andra drygt 400. Tillsammans är det drygt tusen ungdomar som svarar på en lång rad frågor om hur de har det idag, och hur de vill ha det framöver. Frågorna berör områden som fritid, politik, samhälle och inflytande, trygg-

het, hälsa, ekonomi, arbete och framtid.

Hjälp och stöd

Under två veckor i november har personal från Navigatorcentrum, kommunens verksamhet för unga upp till 24 år, funnits på plats på Söderslätts gymnasiet. Här har eleverna i trean fått möjlighet att svara på enkäten under skoltid.

För att hjälpa ungdomarna på traven och för att motivera dem varför enkäten är så viktig, har kommunen anställt tre ungdomar, Jonna, Sonny och Lennie.

- Vi finns på skolan för att hjälpa till, svara på frågor och berätta vad svaren ska användas till.

- Viktigt är också att informera lärarna, säger Karin Jeppsson, kommunens barn och ungdoms-

samordnare, vi vill ju gärna att man ska ta del av resultaten och använda dessa exempelvis i samhällsundervisningen.

Första gången i Trelleborg

Att jämföra Trelleborg med andra kommuner kan ge en hel del intressanta uppslag till vidare arbete och diskussioner. Det vet man av erfarenhet från andra kommuner som genomfört Luppen tidigare. Modellen har funnits sedan början av 2000-talet, även om det första gången i år som Trelleborg valt att köpa in sig.

- Förhoppningsvis gör enkäten att ungdomarna tänker kring hur dom kan påverka lokalt här hemma i Trelleborg, säger Jonna. Vi får ofta höra att det inte händer något i Trelleborg, men det stämmer inte. Däremot är det ofta så att trelleborgarna inte

kommer när det ordnas något.

- Därför gäller det att ta chansen att säga vad man tycker nu när det finns möjlighet, menar Lennie. De allra flesta är positiva, det har bara varit någon enstaka som vägrat fylla i.

I enkäten finns frågor bland annat om alkohol och droganvändning och fritidssysselsättningar. Svaren är viktiga i hur Trelleborg ska arbeta framöver med den här formen av frågor.

- Vi måste hitta rätt balans, säger Sarka Löfman som arbetar på Arbete och Försörjning, se hur och var vi kan möta ungdomarna. När vi vet vad ungdomarna vill så vet vi också hur vi ska planera.

Ingrid Wall

Fotnot: Mer information om Lupp finns på www.ungdomsstyrelsen.se/Lupp.

Efter 44 års omsorg – Nu går Ing-Britt i pension

Från institutionsvård till TV-idoler. Ing-Britt Wiberg i Trelleborg har varit med om en lång resa under de 44 år hon arbetat med förståndshandikappade. Nu är resan över, häromdagen gick Ing-Britt i pension, inte helt utan vemod;

- Jag har haft ett fantastiskt yrkesliv som har gett mig så mycket, säger Ing-Britt.

Vi träffas en solig höstförmiddag på Flygelgränd, ett av de LSS-boenden som Ing-Britt basat över sedan de byggdes för några år sedan. Det är bara några få dagar kvar av ett långt yrkesliv, avtackningarna är avklarade och Ing-Britt har haft alla "sina" brukare hemma på farvältillställning.

-Jag är ju inte riktigt pensionär ännu, det saknas ett och ett halvt år dit, men när jag nu får möjligheten att själv bestämma så väljer jag att gå i pension. Jag har jobbat inom LSS i Trelleborg i 32 år, så det kan vara dags.

Ing-Britts yrkesliv började redan 1966, när hon var 18 år gammal. Hon hade utbildat sig till barnsköterska på Flensburgska barnsjukhuset i Malmö och hade tänkt sig ett arbetsliv med att ta hand om sjuka barn.

Så fort skolan var klar erbjöds Malmötösen jobb, på det enda daghem i staden som tog emot utvecklingsstörda barn. Det var ett vikariat på sex månader, och Ing-Britt var glad över att så snabbt få en anställning.

Första mötet med barngruppen blev omvälvande för Ing-Britt;

- Jag hade aldrig haft med utvecklingsstörda att göra, men jag vande mig snart. Sedan dess har jag aldrig kunnat tänka mig att jobba med andra grupper. Det här är fantastiska människor som ger så oerhört mycket tillbaka.

Under årens lopp har Ing-Britt vidareutbildat sig till såväl förskollärare som inom ledarskap på högskolan. 1978 hamnade hon i Trelleborg när en ny gruppboestad öppnades på Fagerängen.

- Det var en filial till boendet på Penningstråket som flyttade in på Syster Jennys väg 34. Jag fick arbete som biträdande föreståndare.

Efter Fagerängen blev det Malörten där två gruppboenden byggdes i Trelleborgshems hus.

- På den tiden såg verksamheten helt annorlunda ut, minns Ing-Britt. Fem personer bodde i var sitt stort rum men det var personalen som bestämde det mesta och som lagade maten.

Foto: Ingrid Wall

Bygda för ändamålet

Nästa uppdrag för Ing-Britt var att ta sig an uppgiften att få igång LSS-boenden på Kasalagatan 6 och 14. För första gången var det inte lägenheter som byggdes om för sitt nya ändamål utan hus som byggdes direkt för att passa verksamheten.

- Jag hade förmånen att få vara med redan från allra första början, från det första byggmötet, konstaterar Ing-Britt som hade nytta av den erfarenheten när det var dags att ge sig i kast med att leda verksamheten även på Portgränd, Fornborgen 1993.

- Landstinget var fortfarande ansvarig för verksamheten, det var först senare som LSS övergick till kommunen. Jag fick förtroendet att anställa personal och forma verksamheten från början.

Sedan 1990-talet har synen på LSS förändrats radikalt. Idag är det inte längre personalen som bestämmer, brukaren står i centrum och det är deras önskemål som styr verksamheten.

- Det är ett helt annat synsätt idag, säger Ing-Britt. Det är människor med samma rättigheter som du och jag. De har rätt till trygghet och tillit på samma sätt som alla andra.

Satt sin prägel

Gruppbostäderna på Flygelgränd byggdes 2005 och 2006. Också dessa båda hus har präglats av Ing-Britt som varit med från första pennstreck, anställt all personal och format verksamheten.

- Det finns brukare som jag arbetat med i 25 års tid, det är klart att det skapar relationer. Det här är deras hem, vi finns här som sällskap och för att stötta och hjälpa när det behövs.

Under de många åren har Ing-Britt hunnit samla på sig många minnen. Ett som speciellt satt sig fast i sinnet är den gång man arrangerade ett bröllop mellan två av de boende. Det blev en härlig fest, minns hon.

- I vårt jobb måste vi vara lyhörda och förstå, både brukarna och deras anhöriga. I dag är synen på förståndshandikappade också en helt annan än när jag började. Då gömde man undan människor på institutioner, idag gör man TV-program. När jag började hade vi ett femtiotal boende i Trelleborg, idag är det nog tre gånger så många.

- Man blir som en extramamma, lär känna de boende och är med och formar deras liv.

De boende i kommunens LSS-boende är i åldrarna mellan 22 och 75 år. De har alla sitt eget boende där de själv kan laga sin mat, umgås med sina vänner

och göra allt det som är självklart i ens eget hem. Dessutom har de tillgång till gemensamma utrymmen och personal dygnet runt.

- Det är ett tufft jobb, konstaterar Ing-Britt, och det krävs ett stort hjärta. Vi gör väldigt mycket tillsammans med våra brukare – går på fotboll, åker till Tivoli och till Tyskland, går och handlar och hittar på olika aktiviteter. Till Valborg hade vi fest här på Flygelgränd.

Många lagar sin egen mat varje vardag, men på söndagarna är det gemensam middag.

-Då ska det gärna vara riktigt husmanskost. Och efterrätt förstås!

På Flygelgränd bor sex boende i vardera huset. Totalt arbetar 35 personer i de olika boendena som Ing-Britt basat över – Kasalagatan, Fornborgen och Flygelgränd. När hon nu går i pension delas det stora distriktet i två mindre.

- Nu ska jag låta bli att ställa väckarklockan, säger Ing-Britt med ett stort leende. Resa lite, umgås med vårt lilla barnbarn och gå en kurs i blomsterbinding.

Ingrid Wall

Fotnot: LSS står för Lag om Särskilt Stöd

TÄNK OM alla tonårsföräldrar!

Den nationella informationsinsatsen TÄNK OM, om tonåringar och alkohol, kommer återigen att uppmärksammas i Trelleborg med start i början av december. Syftet är att öka tonårsföräldrars kunskap om tonåringar och alkohol.

TÄNK OM genomförs i samarbete mellan Trelleborgs kommun, Polisen och Nattvandrarerna. Nattvandrarerna kommer att dela ut informationsmaterial på stan och även de handlare som säljer folköl kommer uppmuntras att informera om TÄNK OM.

- Vi vet att tonåringar som blir bjudna hemma dricker mer alkohol än de som inte får lov att dricka, menar Karin Jeppsson, alkohol- och drogförebyggande samordnare. Därför är tonårsföräldrar de viktigaste förebyggarna.

- Att bjuda på alkohol har absolut ingen förebyggande effekt, tvärtom! Med TÄNK OM vill vi uppmärksamma föräldrar på hur viktigt det är att inte köpa ut eller bjuda hemma.

Inom Polisen är alkoholdrickande bland tonåringar ett prioriterat område.

- Vi kommer särskilt inför jul och nyår att jobba förebyggande då det gäller ungdomar och alkoholbrott. Påträffar vi minderåriga med alkohol tas alkoholen i beslag och anmälan upprättas. När det gäller ungdomar under 18 år kontakter vi föräldrarna. Det säger Jörgen Sjästad, biträdande närpolischef på Söderslätt.

Fakta om tonåringar och alkohol i Trelleborg:

- Hälften av eleverna i åk 9 har varit berusade.
- 41, 5 procent av eleverna i åk 9 säger att ingen av deras föräldrar tillåter dem att dricka alkohol.
- 46 procent av eleverna i åk 9 säger att de aldrig blir bjudna på alkohol av sina föräldrar.

Källa: Drogvaneundersökning i Trelleborg 2009

Tips: På www.tankom.nu finns fakta och tips om tonåringar och alkohol.

Konstgräs på plats

Nu är konstgräsplanen vid Köpingseskolan klar. Arbetena har pågått under hösten och kostnaden för konstgräsplanen uppgår till 4,1 miljoner kronor. Sedan tidigare finns en konstgräsplan i Anderslöv.

På jakt efter Söderslätts själ

Hur ska souveniren se ut som fångar Söderslätts själ? Den frågan vill gärna de fyra kommunerna Trelleborg, Svedala, Skurup och Vellinge ha svar på. Därför bjuder man in designers och konstnärverkare till en tävling. Kanske blir resultatet en ny "dalahäst" för Söderslätt eller någon annan symbol för kan förknippas med det sydvästra hörnet av Skåne. Mer information finns på www.soderslattssjal.se.

Öppet hus på Söderslätts-gymnasiet

Den 30 november är det Öppet hus på Söderslättsgymnasiet i Trelleborg. Mellan klockan 17 och 20 finns möjlighet att möta elever och personal från alla de olika studieprogrammen. Studietorgslärare och yrkesvägledare finns också på plats för att lotsa elever och föräldrar inför valet till gymnasiet.

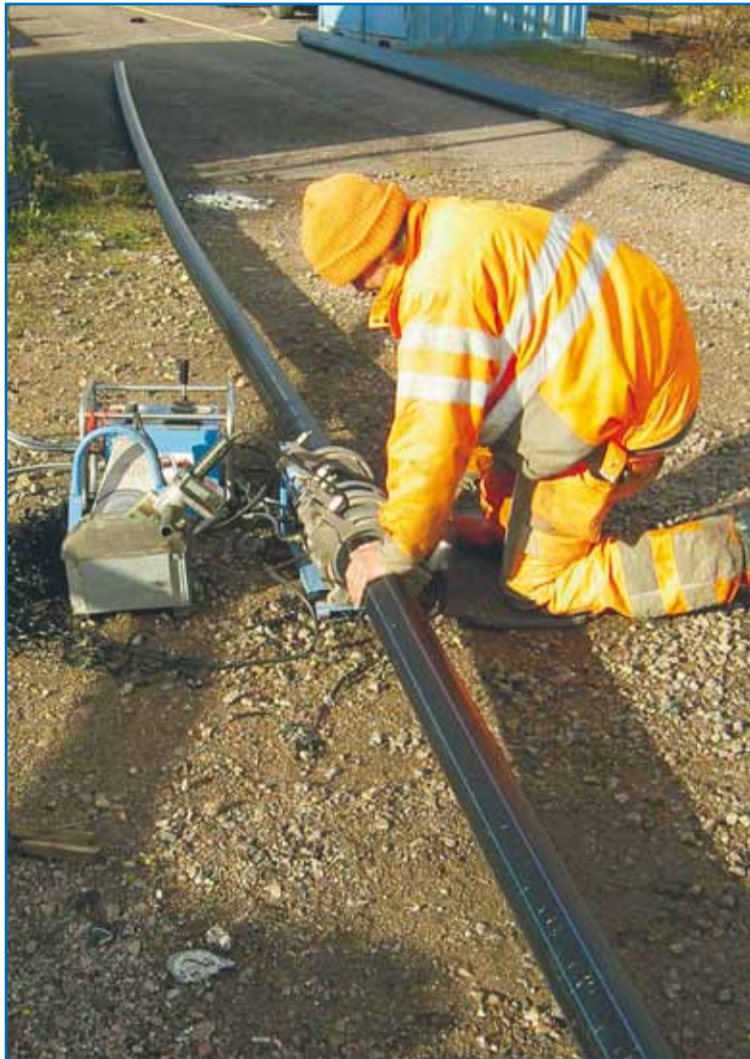
Under kvällen kommer elever att presentera sina unga företag och det hålls julmarknad. Det arrangeras också tävlingen "vassaste kocken", marshmallowsgrillning, bildutställning, fysik- och kemiövertaskningar och mycket mer.

På S:t Nicolai plan presenteras programmen för barn och fritid, handels och administration, hantverks/frisör, vård och omsorgscollege, ekonomi, samhällsvetenskap, resurs, särskolans nationella program med inriktning på estet, handels och administration och hotell och restaurang.

På Bastionen finns möjlighet att titta närmare på bygg och anläggningsprogrammet, husbyggnad, anläggning, måleri, el och energi, estetprogrammet, fordon och transport, restaurang och livsmedel, naturvetenskapliga programmet, särskolans nationella program, fordon samt teknikcollege med inriktningarna design och produktutveckling, industriteknik, svets och CNC samt fordon och transport, personbiltsteknik

Mer information finns på www.soderslattsgymnasiet.se.

Elanslutna färjor förbättrar miljön i centrala Trelleborg

Micael Bergquist, Jan Mårtensson och Anders Persson arbetar på Tekniska förvaltningens energiavdelning, att förlägga fyra st. grova högspänningskablar, genom stadsmiljö och att säkerställa matningen av dessa, är det enskilt största arbetet för energiavdelningen i år.

Det grävs återigen i gatorna i de östra delarna av centrala Trelleborg men den här gången handlar det inte om fjärrvärme, vatten eller avlopp. Istället är det i ett första skede världens största järnvägsfärjor, Skåne och Mecklenburg-Vorpommern, som ska förbindas med Trelleborgs elnät. Ett av villkoren för att hamnen ska fortsätta att utvecklas är att fartygen försörjs med el under sitt uppehåll i hamnen.

- Det här är ett stort projekt för oss, konstaterar Micael Bergquist, chef för energiavdelningen inom tekniska förvaltningen. Fullt utbyggt blir hamnen var enskilt största effektkund.

Frågan om elanslutning av färjorna i hamnen har diskuterats under många år. Idag använder fartygen sina hjälpmaskiner som drivs med lågsavvlig olja för att hålla igång systemen under uppehållen vid kaj. Som ett av villkoren för fortsatt och utbyggt drift i hamnen har Miljödomstolen satt som krav att båtarna ska försörjas med elkraft från land under timmarna i hamn.

Just nu pågår arbetet för fullt med att gräva ner de ledningar som ska knyta samman läge 8 och 9 i hamnen med ställverket i kvarteret Blixten (!) på Skyttsgatan. Det är inte vilket arbete som helst för energiavdelningen utan det största enskilda jobbet man gjort i år. I första etappen ska hamnen förses med 3,5 Megawatt elkraft. Det kan jämföras

med Trelleborg AB som har ett avtal där maximala belastningen är 6 Megawatt.

-Om vi räknar med att en ordinarie villa har ett effektbehov på 10 Kilowatt så motsvarar elanslutningen i hamnen en stor del av förbrukningen i centrala Trelleborg, konstaterar Jan Mårtensson som arbetar med det stora projektet.

I etapp två kommer elförsörjningen till hamnen att ökas till 7,5 Megawatt och då blir hamnen den i särklass största effektkunden.

Jättefärjor försörjs med kraft

Arbetet med att bygga fördelningsstation i hamnen pågår som bäst. Främst är det världens båda största kombinerade tåg färjor svenska m/s Skåne och tyska f/s Mecklenburg-Vorpommern, som ska få sin elförsörjning från land ett stycke in på det nya året. När och om hamnen byggts ut åt öster kan uppemot fyra fartyg försörjas av ström från land samtidigt. Varje läge får en egen anslutning från vilken kabeln ansluts till fartyget. Manövreringen sker från båten, och en mätare känner av vilket fartyg det är som ansluter till nätet.

Från kopplingsstationen i hamnen dras ledningarna under bangården och når fram till Järnvägs-gatan öster om den gamla SJ-baracken. Det blir inte aktuellt att gräva upp Järnvägs-gatan, istället används en teknik där rören trycks fram genom mar-

ken. I Hantverkargatan läggs de dock ner med hjälp av den gamla tekniken att gräva ner dem. Av den anledningen har gatan varit avstängd under en period under höstmånaderna. Från korsningen med Östergatan kommer ledningarna att läggas ner i cykelbanan som följer den gamla järnvägssträckningen upp till Trelleborg Övre. Från Spårvägen viker ledningen av åt nordväst och tar sig in i Tekniska förvaltningens Energiavdelning österifrån.

Det är fyra rejäla kablar som läggs ner, var och en är 240 kvadratmillimeter. De läggs ner i marken två och två med avstånd från varandra, skulle en eller två kablar grävas av så återstår förhoppningsvis hälften. Samtidigt passar tekniska förvaltningen på att lägga ner optofiberrör i groparna.

Omfattande säkerhet

- Att arbeta nere i hamnen och på spårområdet är en utmaning i sig, säger Jan Mårtensson. Här pågår verksamhet dygnet runt och kraven på säkerhet är mycket höga. En del av jobbet gör vi själva, andra delar hyr vi in specialister för.

Än så länge är det få hamnar i världen som kan erbjuda elanslutning till fartygen. En delegation från Trelleborg har varit i Göteborg på studiebesök för att utvärdera deras utrustning. Från den tyska sidan visas intresse för arbetena i Trelleborg, här

finns än så länge inga lösningar av det här slaget.

- Visst vore det bra med en europeisk standard, säger Jan Mårtensson. De rederier som trafikerar Trelleborg-Tyskland är förstas intresserade av en lösning som fungerar på båda sidor Östersjön. Tekniken är så ny att det i dag inte finns någon ISO standard, men arbete med detta pågår.

Enligt de ursprungliga planerna skulle arbetena vara avslutade vid årsskiftet, men det kommer troligen att dröja några veckor in på det nya året. Envis och hård berggrund på bangården har försenat borrarbetena en del.

Kostnaden för elanslutningen är beräknad till fem miljoner kronor för förläggning och anslutning av det landbaserade nätet. Till detta ska läggas kostnaderna för installationerna av respektive färjeläge. I steg 1 för de befintliga färjelägena och sedan därefter flyttas till de nya lägena.

Ingrid Wall

Fotnot: Det går inte att göra omvänt, att försörja Trelleborg med ström från fartygen. Det påpekas ofta vid strömavbrott att i hamnen ligger färjor som genererar stora mängder elström. Det gör de förvisso, men tekniken för den funktionen finns inte i dag. För övrigt är ett sådant alternativ inte särskilt miljövänligt.

Kung Bore dyr för trelleborgarna Så här ska han mötas i vinter

Isiga vägar, höga snövallar, minusgrader och bitande vind. Hur gärna man än vill förtränga förra vintern så finns den i alltför färskt minne. Kung Bore gör sig nu redo för sin återkomst, vantar och mössor har plockats fram och på kommunens gatuavdelning rustar man sig för vad som - antagligen - komma skall.

-Vi kommer att anlita fler entreprenörer den här vintern, säger tillförordnade gatuchefen Mats Lawesson. Det gör att vårt eget folk kommer att hinna med mer. Att röja snö och bekämpa halka i Trelleborgs kommun kräver rejäla insatser. I kommunen finns 22 mil gator som kommunen svarar för, tillsammans med 13 mil cykelbanor och 16 mil gångbanor. Till detta kommer 45 mil statliga vägar som Trafikverket ansvarar för.

I centralorten Trelleborg ansvarar Trafikverket för vinterväghållningen på genomfartsleden från Modeshög i öster till Albäck i väster samt på 108:an från Strandgatan och norrut. Övriga prioriterade gator röjs av tekniska förvaltningen, antingen i egen regi eller via en entreprenör. Vissa gång- och cykelvägar röjs också under beredskapstid, medan andra röjs endast under ordinarie arbetstid.

-Och det här kostar pengar, konstaterar Mats Lawesson. 2008 fick vi pengar över i bud-

geten, 2009 gick vi med underskott, och i år, 2010, blir det ett rejält minus.

Dubbelt upp

Budgeten för 2010 ligger på runt 1,7 miljoner kronor, men kostnaderna har redan sprungit upp till det dubbla. Och då återstår många dagar innan 2010 vänder blad till 2011. Överdraget på 2009 års budget är också att hänföra till förra vintern, den kom som bekant före jul 2009. För 2011 finns två miljoner i budgeten för snöröjning, blir det en kall vinter lär inte de pengarna räcka.

Statistiken för förra vintern talar sitt tydliga språk. Entreprenören fick rycka ut 219 gånger under säsongen. I 52 fall gällde det saltning, i 167 fall plogning och saltning. Som jämförelse kan nämnas säsongen 2008/2009 då antalet utryckningar var sammanlagt 66, året innan 33...

Så blir det en vinter som räknade inte mindre än 78 vita dagar. Redan den 17 december föll första snön. Ända fram till vårdagjämningen 20 mars fanns rester av snö kvar att finna i Trelleborg.

Detta gav givetvis upphov till att många trelleborgare tog kontakt med gatuavdelningen och hade synpunkter på snöröjningen;

- Vanliga synpunkter och frågor var att p-platser inte var skottade, snövallar framför infarter och på gångbanan, när kommer

ni och röjer min gata, gatorna blev alltför smala och isiga och var ska jag ställa min bil, säger Mats Lawesson.

- Även om kommunen har ett stort ansvar så delar vi det med väghållaren och fastighetsägarna, påpekar den tillförordnade gatuchefen. På gångbanor utanför fastigheter är det ägaren som ska snöröja och halkbekämpa. I samma lagtext är det också angivet att det inte är tillåtet att stänga av en gångbana för att det är risk för exempelvis fallande istappar från taket.

- Det är polisen och gatuavdelningen som beslutar om man får stänga av, inte den enskilde fastighetsägaren.

Lika snabbt som trafikanterna vill ha halkbekämpat när snön faller, lika snabbt vill man ha bort gruset från gatorna när våren börjar komma. Gruset är inte vänligt mot cykeldäck och har orsakat såväl irritation som punkteringar hos den cyklade trelleborgsbefolkningen. Därför gick man inför förra vintern över till ett kubiskt material som inte skadar cykeldäcken.

1 000 kubikmeter grus

- En normal vinter lägger vi ut mellan 500 och 600 kubikmeter grus, nittio procent av detta hamnar på våra bussgator, säger Mats Lawesson. Förra säsongen blev det runt 1 000 kubikmeter så det är inte så svårt att förstå

att det tar sin tid att sopa upp detta igen.

Vad har då tekniska förvaltningen lärt sig av snöintern 2009/2010? Nyligen presenterades en snöröjningspolicy för såväl tekniska nämnden som kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

- Vi utökar körsträckan för den inhyrda entreprenören, säger Mats Lawesson, vi ser också till att ha fler fordon tillgängliga vilket ger kortare åtgärdsstid. Vi utökar också antalet kilometer gata som saltas. Även om vi egentligen inte vill salta, så är det nödvändigt i vissa lägen.

- Vi förändrar också vår organisation så vi får snabbare beslut vid extrem väderlek.

I praktiken innebär detta att entreprenören kommer att ta över ansvaret för hela gamla väg 9 från Modeshög och in till Östra korset, samt bl.a. Valldammsgatan, Heskillegatan, Engelbrektsgatan, Västra Ringvägen och Hedvägen. Trafikverket kommer att salta väg 9 från Modeshög och hela vägen genom stan till Albäck samt Bryggaregatan/väg 108.

- Det innebär att vi får fordon och manskap över till annan snöröjning, konstaterar Mats Lawesson som dock helst av allt ser en grön vinter...

Ingrid Wall

Explosiva tillstånd hos Räddningstjänsten

Den nya lagen om brandfarliga och explosiva varor trädde i kraft den 1 september. Lagen ska förenkla och modernisera reglerna inom området och innebär bland annat att hanteringen av tillstånd för explosiv vara läggs över från polismyndigheten till kommunerna. I Trelleborgs kommun är det Räddningstjänsten som kommer att hantera tillståndsärenden framöver. I samband med denna förändring har Räddningstjänsten i Trelleborg även övertagit tillståndshandlingen av brandfarliga varor från stadsbyggnadskontoret. Blanketter för ansökan om tillstånd finns på kommunens hemsida.

Ny lag

Lagens syfte är att hindra, förebygga och begränsa olyckor och skador på liv, hälsa, miljö eller egendom som kan uppkomma genom brand eller explosion orsakad av brandfarliga eller explosiva varor. Lagen ska även förebygga obehörigt förfarande med varorna. För brandfarlig vara gäller tillståndskravet yrkesmässig hantering eller hantering över vissa mängder, medan det för explosiv vara gäller all sorts hantering, överföring och import.

Brandfarligt

Med brandfarlig vara menas brandfarliga gaser, vätskor och brandreaktiva varor. Med explosiv vara menas explosiva ämnen, blandningar och föremål samt ämnen, blandningar och föremål som tillverkas i avsikt att framkalla en verkan genom en explosion eller en pyroteknisk effekt.

Ytterligare information finns på kommunens hemsida, www.trelleborg.se, samt på Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps hemsida, www.msb.se.

Gymnasium med idrottsprofil

Söderslättsgymnasiet erbjuder nästa läsår en helt ny idrottsutbildning. Förutom idrottsutbildningar inom fotbollsgymnasiet, handbollsgymnasiet, specialidrott och det nya innebandygymnasiet på Samhällsvetenskapsprogrammet och Barn- och fritid startar en helt ny inriktning.

Det är Barn- och fritidsprogrammet som får fritid och hälsa med en idrottsprofil där man kan läsa kurser inom idrott, hälsa, kost, massage, träningslära, ledarskap, naturguidning, fritids- och friskvårdsverksamheter samt den valda idrotten.

Idrottsprofilen är en utbildning som till cirka hälften består av idrottsrelaterat innehåll.

Så jobbar halkbekämparna

Under icke ordinarie tid röjs snö vid minst fem cm snödjup när snöfallet upphört. Saltning sker vid underkyllt regn och grusning när Securitas vid sin halkinspektion konstaterat halka. SMHI gör prognoser fyra gånger per dygn – klockan 3, 9, 15 och 21, vilka nog följs av arbetsledningen, också SOS larmar vid misstanke om halka.

Därefter röjs infarter, matargator och busslinjer samt gång och cykelvägar enligt ett fastställt schema. Stortorget i Trelleborg halkbekämpas inför torghandeln onsdagar och lördagar. Ute på Söderslätt snöröjs gator med kollektivtrafik och gator som trafi-

keras av skolbussar i Skegrie, Tommarp, Skåre, Smyge, Klagstorp, Alstad och Anderslöv. Torget i Anderslöv får extra omsorg tisdag och fredagar.

Trelleborgs gator är indelade i A och B-gator, vilket skiljer sig åt när det gäller snöröjning. På kommunens hemsida finns alla gator listade med beteckning A och B.

Vill du veta mer om vägsalt? Besök www.trafikverket.se under rubriken Så sköter vi vägar.

Dramatik ger grammatik

Att lära sig svenska genom att agera viking – går det?

Jodå, det är ett alldeles utmärkt sätt konstaterar Yvonne Ljungberg och Sanja Popovic på Söderslättsgymnasiet i Trelleborg. Nyligen fick de studerande som går sista delen av sin SFI, svenska för invandrare, prova på sina kunskaper på teaterscenen.

- Vi vill motivera nyanlända till att våga använda språket och skapa en trygg inlärningsmiljö som påverkar samarbetet i klassrummet positivt, säger Sanja som arbetat med projektet "grammatik genom dramatik".

Genom att använda sig av praktiska moment i undervisningen har flera sinnen stimulerats hos deltagarna.

- Att använda kroppen för att befästa kunskap är en metod som jag tycker är ett viktig inslag i undervisningen av ett andra språk, menar Yvonne Ljungberg. Genom att medvetet arbeta med ord på ett varierat sätt, där dramatisering är ett bra instrument, kan de studerande komma att minnas orden bättre. Dramatisering skapar en gemenskap, avspänning och ger många tillfällen till samtal. Deltagarna i rollspelet lever sig in i sina roller och fokuserar på innehållet i samtalet.

Dubblerat

Två föreställningar av "Anfall på Birka!" fick det bli eftersom den första snabbt blev fullsatt. Skådespelarna levde sig in i sina roller som vikingar, klädda i sina egenhändigt sydda kläder. Vikingaredskapen hade eleverna också gjort själva och med hjälp av miljön flyttade de sig och publiken tusen år tillbaka i historien.

- Deltagarna är från D-gruppen och dom har verkligen vuxit med uppgiften, säger Sanja Popovic. De har blivit mycket säkrare i svenska språket och är inte rädda för kommunicera med andra, också utanför skolans värld.

Delmoment i undervisningen som läsa, skriva, höra och kommunicera har utvecklats under projektets gång, inte minst genom att det är deltagarna själva som förberett, genomfört och avslutat pjäsen.

- Det är lättare att förstå den svenska historien så här än om bara läser om det, konstaterar en av de studerande, medan en annan menar att man genom skådespeleri gör lärandet lättare.

Gruppen har redan börjat fundera på vad nästa projekt ska bli.

De kan konstatera att detta förfarande redan har givit "ringar på vattnet".

Skoldatateket öppnar teknikvägen till kunskap

Misko visar stolt upp sin lilla diktafon Den är inte mycket större än en tändsticksask men har revolutionerat hans skoltid. Med hjälp av utrustningen kan han lyssna och lära istället för att läsa.

- Jag är väldigt glad över att få hjälp, säger Misko. Häromdagen hade vi prov i geografi, jag hade pluggat genom att lyssna på läroboken. Och jag tror det gick bra...

Misko är en av de elever som får hjälp med sina läs- och skrivsvårigheter på Skoldatateket, en verksamhet som startade i Trelleborg för snart ett år sedan. Skoldatateket finansieras än så länge via SIS-medel, Stödinsatser i Skolan, men resultaten är så goda att projektet kommer att bli en permanent del av skolans sätt att arbeta med elever som behöver särskilt stöd.

- Vi arbetar med elever från förskolan och upp till årskurs 9, berättar Anna Gudmundsson som arbetat med skoldatateket sedan starten. Med hjälp av specialinriktade IT-lösningar kan eleverna få samma möjlighet att uppnå de önskade målen som alla andra.

Läs- och skrivsvårigheter, dyslexi och koncentrationsproblem uppmärksammas på ett helt annat sätt i skolan idag än tidigare. Genom att använda olika tekniska hjälpmedel kan man hjälpa och stödja eleverna.

- Här hos oss provar vi ut lämpliga verktyg som datorer, programvara och kringutrustning, säger Mona Hansson. Målet är att med hjälp av dessa

ska eleverna kunna bli mer självständiga i sitt lärande och kunna uppnå sina mål. Genom att kunna hänga med i undervisningen ökar också självkänslan och motivationen att satsa på skolan.

Ansökan och uppföljning

Rent praktiskt fungerar skoldatateket genom att skolans rektor gör en ansökan i samråd med pedagoger och elevens vårdnadshavare. När ansökan behandlats kallas elev, vårdnadshavare och pedagoger till ett samtal och utprovning av lämpliga verktyg. Under tre veckor provar sedan eleven den utrustning han eller hon fått låna. Under tiden utbildas elevens pedagoger i hur verktygen ska användas. Personal från Skoldatateket besöker skolan för att följa upp utprovningen. Mona och Anna arbetar nära tillsammans med personalen på kommunens AV-central och IT-enhet som sköter de tekniska och praktiska göromålen.

När prövotiden är över utvärderas verktygen. Fungerar det inte för eleven så provar man ut nya. Stämmer det däremot bra så gör en beställning via rektorn och eleven får sina hjälpmedel.

- I samband med ansökan gör den ansvariga pedagogen en utvärdering av exempelvis elevens läs, skriv och koncentrationsförmåga, säger Ann Heide Spjuth som är resurschef i skolförvaltningen och övergripande ansvarig för Skoldatateket.

- Samma utvärdering görs efter att eleven använt verktygen några månader. Det gör vi dels för att kunna se hur Skoldatateket fungerar, men också för att

se vilken nytta eleven har av sin utrustning.

Unika lösningar

Att prova ut rätt verktyg till rätt elev kräver sin kvinna. Varje elev är unik och därför måste lösningen skräddarsys för den enskilde individen. Ibland kan en bärbar dator vara rätt instrument, ibland en talsyntes där maskinen läser upp det som skrivits, eller som i Mirkos fall, en diktafon som kan användas både för att spela in och spela upp.

- Här finns också en kanal för musik, säger Anna Gudmundsson. Det kan finnas elever som behöver koppla av en stund med musik.

Anna Gudmundsson arbetar halvtid på Skoldatateket och halvtid med stödinsatser på Serresjöskolan. Hennes kollega Mona Hansson arbetar 25 procent på Skoldatateket, och har resterande 75 procent av sin tjänst förlagd till Liljeborgsskolans årskurser sju till nio.

- Vår inriktning är att skolan ska vara till för alla, om än inlärningen sker på olika sätt. Den nya tekniken ger oss stora möjligheter att ge eleverna de verktyg som gör att de lyckas i skolan.

Trots att Skoldatateket ännu inte funnits ett år, så har verksamheten blivit välkänd och mycket uppskattad, såväl av pedagoger som av elever och föräldrar. Det finns många ansökningar men Anna och Mona försöker hålla ner väntetiden.

- De som anmält sig nu i november kommer till oss i janu-

ari. Anledningen till detta är att vi vill att utprovningstiden inte ska avbrytas av helger.

De första Skoldatateken lanserades i Sverige 2002, idag finns runt 180. Systemet att utnyttja tekniken i utbildningen vinner allt större mark och utvecklas ständigt.

För Misko Miskovic på Liljeborgsskolan och Vera Sanderberg från Serresjöskolan har utrustningen inneburit att skolarbetet blivit lättare och roligare. Misko har provat ut en diktafon, en liten bandspelare där elevernas lektioner kan spelas in, liksom läroböcker.

- Nu kan jag lyssna istället för att läsa, det gör det mycket lättare för mig, konstaterar Misko som går i sjunde klass.

Vera som går i fjärde klass har provat ut en dator. Programmen hon har testat är i första hand avsedda för matematikundervisning, men hon arbetar också med engelska och andra ämnen.

- Matteprogrammet Mundo är roligt, konstaterar Vera, som berättar att hennes klasskamrater är lite avundsjuka över hennes dator.

- Men jag har förklarat varför jag har den, säger Vera. Alla förstår och tycker det är bra.

Ingrid Wall

Fotnot: Mer information om Skoldatateket och de olika redskapen finns på kommunens hemsida www.trelleborg.se/skoldatatek.

Tango på schemat för Liljeborgsskolans nior

Torsdag förmiddag. En blek höstsol lyser på löven som virvlar runt på Liljeborgsskolans skolgård. En alldeles vanlig skoldag som alla andra, men ändå inte riktigt... För de 170 eleverna i årskurs 9 handlar den närmaste lektionen om – argentinsk tango!

Ut ur de stora högtalarna i lilla danssalen i den nybyggda idrottshallen strömmar de smäktande tangotonerna. Eleverna grabbar tag i sin partner och ger sig ut på dansgolvet. Det må vara långt från Pampas slätter och Evert Taubes Car-

mencita men för de flesta finns engagemanget där. Står det dans på schemat så gör det!

Det är inte utan att man avundas tjejerna och killarna på Liljeborg som får möjligheten att lära sig dansa på "riktigt". Som femtiotalist uppvuxen under den första discovågen så innebar dans INTE att man skulle röra vid varandra, en kunskapslucka som inneburit bekymmer många gånger.

Det slipper eleverna i nian i alla fall. Under hela läsåret har de en lektion i veckan med dans. Entusiastisk danslärare är Marianne Bengtsson som med

stor iver tagit sig an uppgiften att lära trelleborgs ungdomar att dansa. Hon var initiativtagaren till att dans kom upp på schemat redan på 1990-talet när Trelleborg var med i kulturåret. Då lanserades Trycket, en danskväll för kommunens alla niondeklassare i Parken. Den traditionen lever ännu, till våren är det dags igen.

- Det är kul med dans, tycker Arrita Meshokrani som den här dagen fått Haris Cerić som danspartner. Han håller med;

- Det är kul typ, som han uttrycker det.

Tjejerna räcker inte riktigt till för alla killarna i klassen, men på Mariannes order bildar också grabbarna par och sen är det full fart runt i salen. Temat är tango, modellen argentinsk, och det är en dans som kräver sin man och kvinna. Trots att terminen långt ifrån är slut så verkar det som om dansstegen sitter bra för de flesta. Dubbelsteg, förare och följare, framåt, åt sidan och fattning kring överarmarna är begrepp som ungdomarna har full kontroll över numera.

Ingrid Wall

Trelleborg får generationspark

Nu ska Trelleborg få sin egen generationspark med skateboardpark och motionsredskap för äldre. Bangolfen, boulebanorna, utomhusscenen och lekplatsen i gamla Folkets Park ska få tillökning och förhoppningsvis bli attraktiv för alla åldrar.

Bakgrunden är ett medborgarförslag från förra hösten om att anlägga en skateboardpark i Trelleborg. Fritidsnämnden ställde sig positiv men saknade pengar till projektet. Bollen gick till Trelleborgs Skateboardförening som tillsammans med tekniska förvaltningen ansökte om pengar hos Sparbanken Finn där det emellertid blev avslag.

Så föddes idén om en generationspark, där tanken är att olika generationer ska umgås sida vid sida på lika villkor. Genom att mötas över gränserna skapas möjligheter till förståelse och nya kontakter.

Tekniska förvaltningen som ansvarar för kommunens parkmark fick i uppdrag att titta närmare på generationsparken och valde ut området vid Parken, gamla Folkets Park för ändamålet. Här finns sedan tidigare boulebanor, bangolf, en utomhusscenen och en lekplats. Lite äldre trelleborgare minns också den trafiklekplats som en gång lärde oss att gå, cykla och köra trambil efter konstens alla regler. Ännu tidigare än så var parken hemvist för allehanda djur.

Nu ska parken få än mer liv genom skateboardramper och motionsredskap för äldre enligt kinesisk modell. Tillsammans med Navigatorcentrum som är en kommunal verksamhet för ungdomar mellan 16 och 24 år, och Trelleborgs Skateboardförening, har man gjort ett förslag. Till sin hjälp har man haft Bryggeriet i Malmö. Förslaget har reviderats för att passa in i kostnadsramarna och idag är projektet beräknat till tre miljoner kronor.

För dessa pengar får man en skatepark på cirka 800 kvadratmeter av modell från Oxie eller Sibbarp i Malmö. BMX-cykling kommer att vara tillåten på en begränsad del. Det blir också motionsredskap av en typ som är vanligt förekommande i Kina. Också detta är ursprungligen ett medborgarförslag. I kostnaderna inryms också belysning och upprustning av befintlig toalett. Det hela ska kunna stå klart till våren nästa år.

Station på öster eller norr?

Om fyra år, i december 2014, ska Pågatågen börja rulla till Trelleborg. Att ändhållplatsen blir gamla Centralstationen har varit klart länge, och nu diskuteras ytterligare en station längs Kontinentalbanan. Det finns fyra förslag - Mellanköpinge öst, Kyrkoköpinge, Nytorp och vid väg 108. Var stationen slutligen hamnar kommer att bli föremål för förhandlingar med Trafikverket.

Fördelarna med ytterligare en station är många. Inte minst ökar tillgängligheten för de som bor öster och väster om Trelleborg om de slipper ta sig in till centrum för att ta tåget. Det är också betydligt lättare att ordna pendelparkeringar utanför centrum. Beräkningar som gjorts säger att ett uppehåll någonstans längs vägen spär på restiden med två minuter till totalt 27 minuter.

Klartecken för hamnen

Miljööverdomstolen har beslutat att inte ta upp överklagandet av hamnens tillstånd att bygga ut för att klara såväl miljökrav som framtida utbyggnad. Domen kan dock överklagas. Sista datum för överklagandet är den nionde december i år, men det krävs synnerliga skäl för en ny prövning i högsta instans.

Ursprungligen hade hamnen planerat att sätta igång utbyggnad under hösten i år. Nu ser det ut som om jobbet kan komma igång i januari/februari nästa år.

Från hamnbolagets sida hoppas man att förseningen på grund av överklagandet kan hämtas hem under byggtiden. Utbyggnaden beräknas vara klar i slutet av 2012 eller början av 2013.

Bidrag till hus, dans och tävling

Kommunstyrelsen öppnade plån boken vid sitt november-sammanträde vilket resulterade i bidrag till Blå huset, FUB och Trelleborgs Tae kwondoklubb. Idrottarna sökte 100 000 kronor i bidrag för att arrangera Trelleborg Open i februari nästa år.

FUB Trelleborg ansöker om pengar till en dans för sina medlemmar i Parken. Kostnaden är 4 500 kronor, och kommunstyrelsen säger ja.

Stiftelsen Blå huset som äger och driver det lilla blå huset på Norregatan söker om pengar till att betala räntan på sitt lån. Räntekostnaderna förra året uppgick till nära 19 000 kronor på ett lån på 350 000 kronor. I fjol fick stiftelsen 10 000 kronor av kommunen, och samma summa får man i år.

Stefan målar tomtar på stan

Tomtarna far runt i en yster dans runt svansen på en snöklädd Sjöorm. Vintermörkret har lägrat sig över Trelleborg och endast tomtarna är vakna. Med det motivet önskar Trelleborgs kommun sina anställda och samarbetspartners God jul i år. Bakom tomtedansen står konstnären Stefan Mårtensson, trelleborgare sedan födseln och med en speciell känsla för sin hemstad - och för tomtar.

- Det är fjärde året jag gör speciella julmotiv som är hämtade från Trelleborg och Söderslätt, säger Stefan Mårtensson när vi träffas i hans kombinerade ateljé och bostad under takåsarna på Grängsgatan.

- Om jag fortsätter ytterligare sex-sju år så jag får hop motiva till en utställning med bara julkort.

Hittills är det bland annat fiskhodorna i Gislövs läge, Böst och Gislövs by i vinterskrud som blivit befolkade med tomtar. Vad som ska komma framöver vet jag inte ens Stefan själv ännu. Det finns många miljöer i stan och på Slätten som passar in i konceptet.

- Det finns ett stort intresse för Trelleborgsmotiv, säger Stefan stolt, lokalpatriot som han är.

- Att få göra julkortet till min egen stad är förstås extra roligt. Förra årets julkort med Böst blev väldigt uppskattat.

Stefan började teckna redan i skolåldern och när han blivit arton tyckte hans föräldrar att han skulle gå en kurs för konstnären Esse Stewén.

- Mor och far hade målningar av honom där hemma och eftersom han anordnade kurser så tyckte dom det kunde passa bra för mig. Själv var jag lite tveksam, jag tecknade ju, inte målade.

Detta förklarade Stefan vid första kurstillfället men Esse Stewén fick honom att åtminstone prova på. Stefan gick i väg och köpte in allt vad som behövdes, också en palettkniv.

- Jag trodde väl jag skulle måla med pensel, men upptäckte snart att det var kniven som var mitt verktyg, något som också Esse påpekar;

- Du har manér för kniv, sa han.

Och på den vägen är det, 29 år senare. Stefan blandar färgerna direkt på duken och målar med sin kniv. Sin första utställning

hade han tjugo år gammal och det har hunnit bli ett 90-tal sedan dess för den 47-årige konstnären som också arbetar som stress- och friskvårdsterapeut.

Många förknippar Stefan Mårtensson med naturmotiv. Han målar ofta kustmotiv med stenar och vatten eller landskap med fasaner. Han vill att konsten ska finnas överallt, inte bara i finrummen, och reagerar ibland på hur människor bemöter tavlor. Tidigare under sommaren har en hel del av hans alster funnits till beskådande på Garvaregården.

- Man ser ibland under konstutställningarna att besökarna nalkas tavlorna på ett nästan sakral sätt, de betraktar målningar och diskuterar viskande med var-

andra. Om konsten finns där människor finns så är det lättare att ta den till sig, menar Stefan som bland annat ställt ut i olika skyltfönster tillsammans med modekläder.

I det egna företaget Ateljé Mårtensson kombinerar Stefan sitt eget måleri med kurser i både oljemålning, stresshantering, kommunikation och mentalträning. Det är en bra kombination att både vara konstnär och stress- och friskvårdsterapeut, att måla är ju avstressande, säger Stefan.

- Att få måla är för min del ett sätt att hantera min egen stress, säger årets julkortskonstnär.

Ingrid Wall

Kraftig ökning för busstrafiken - Hållplats vid torget och linje till Hyllie

Trelleborgarna gillar uppenbarligen sina nya chaufförer och miljövänliga bussar. Sedan årsskiftet har stadsbusstrafiken ökat med 23 procent jämfört med samma period förra året. Fram till den sista oktober i år gjordes inte mindre än 457 509 resor med de gröna bussarna.

- Och förhoppningsvis ska resandet öka ytterligare, säger Stefan Grönberg som är trafikutvecklare på Skånetrafiken med speciellt ansvar för Trelleborg. Vid tidtabellsskiftet 12 december förbättrar vi trafiken ytterligare, bland annat öppnar vi en hållplats vid Stortorget.

I samband med att Trelleborg Övre byggdes för femton år sedan, försvann busstrafiken från Stortorget. Inte bra, har många påpekat sedan dess. Det behövs en hållplats vid Valen och torget, det är långt att gå från köpcentrat till Övre med tunga kassar. När det är mörkt är det också många som drar sig för att gå genom Stadsparken till de väntande bussarna.

- Det blir linje 2 som nu får hållplats vid Stortorgets södra sida, säger Stefan Grönberg. Arbena med att göra bussfickan ska vara klara tills tidtabellsskiftet i mitten av december.

- Det blir lite av en försiktig start för hållplatsen, sträckningen för de båda andra linjerna ligger inte till så att det stämmer med ett stopp vid torget i nuläget. När Pågatågen kommer 2015 och busstationen flyttas ner till Centralstationen kommer dock alla busslinjer att passera Stortorget.

Stadsbussarnas tidtabell bjuder också i övrigt på några nyheter. Hallabacken får femton minuters-trafik, uppskattat inte minst av alla de som arbetar på Sjöviksområdet. En smärre tidsjustering gör att Fagerängen får bättre kontinuitet i sin femtonminuters-trafik.

- Vi anpassar också heltrafiken på linje 3 så att den synkroniseras med 146:an till Malmö. Nu blir det ingen väntetid på Övre, tidigare har man fått vänta här i en halvtimme.

Små i reserv

Åtta bussar kommer att användas i stadsbusstrafiken från december månad. Det är en ökning med ytterligare en. Numera är det främst de större bussarna som används, det behövs eftersom trafiken ökat kraftigt. Den mindre bussmodellen används främst som reserv.

Trelleborg fick sina nya, gasdrivna bussar under senvintern och våren. I december förra året tog Veolia över entreprenörskapet för stadsbusstrafiken i Trelleborg. Förändringarna uppskat-

tas tydligen av trelleborgarna som ökat sitt resande med nästan en fjärdedel. I särklass mest frekventerad är linje 3 som går till Gislövs läge och stundtals Modeshögskolan. Under de första tio månaderna i år har nära en kvarts miljon resor gjorts på linjen – 248 674 stycken. Det är drygt hälften av alla stadsbussresor som gjorts i Trelleborg fram till sista oktober.

Linje 1 har haft 139 767 resande och linje 2 69 068.

Direkt till Kastrup

Också den som vill resa utanför Trelleborg får mer att välja på efter tolfte december. Inte minst öppnar sig nya möjligheter för de som vill ta sig över Öresund till Köpenhamn. Trelleborg får en ny linje, 346, som går från Övre till Hyllie station, granne med arenan och med anslutning till Öresundstågen.

- Första bussen går från Trelleborg 5.02 på morgonen, och därefter blir det tjugo minuters-trafik med undantag på sena förmiddagen då bussarna går två

gångar i timmen.

- Sista bussen går från Trelleborg 19.22, medan den första från Hyllie till Trelleborg går 5.24 och den sista 19.44. Den som vill åka senare från Danmark får sitta kvar på tåget fram till Centralstationen och därifrån ta 146:an till Trelleborg.

Den nya busslinjen kommer att stanna på Karbingatan, Lavettvägen, Bäckaskolan och Stavstensudde, samt Vellinge ängar innan den går direkt till Svågertorp med ett stopp vid IKEA innan Hyllie station.

- Det innebär att det kommer att ta 35 minuter att resa från Trelleborg till Hyllie. Trafiken kommer att gå måndag till fredag, på helgerna får man ta buss 300 och byta vid Vellinge ängar för vidare transport mot Trelleborg.

- Vi hade önskat att få trafik senare på kvällen och på helgerna med 346:an, men budgeten räckte inte till i det här läget. Vi får se hur det ser ut längre fram och hur trafiken utvecklas.

146:an är den stora busslinjen

till och från Trelleborg med 976 109 resor under årets första tio månader. Det är en ökning med sex procent jämfört med samma tid förra året. Även framöver kommer det att bli femminuters-trafik morgnar och kvällar, och i och med 346:an blir avgångarna ännu fler.

Linje 190, Trelleborg-Ystad, får bara en mindre justering. Det är turerna 6.30 och 6.40 på morgnarna som slås samman till en avgång 6.35. Linje 165 till Lund kommer däremot att få ändrad avgångstid, 56 minuter efter hel timme för att passa tågtrafiken i Svedala.

- Vi vill gärna göra resan mellan Trelleborg och Lund snabbare. Idag går turen in om bland annat Alstad, Minnesberg och Svedala. Med en snabbuss som komplettering av trafiken skulle vi kunna klara en restid på en timma till sjukhuset i Lund.

Ingrid Wall

Trygg cykelväg till Skåre

Om något år ska trelleborgarna kunna cykla tryggt och säkert till badständerna vid Skåre Skansar. Då har nämligen nuvarande kustvägen, väg 511, flyttats norrut och den gamla vägen tas över av lokaltrafiken och cyklarna. Kostnaden att flytta vägen är tjugo miljoner kronor, varav kommunen svarar för hälften.

Trelleborgs kommun har gjort ett avtal med Trafikverket om ombyggnad av väg 511. När motorvägen är klar kommer nuvarande korsningen vid Albäck att stängas. Den nya väg 511 får anslutning till E6:an vid rondellen vid Maglarp.

Att flytta väg 511 är nödvändigt av flera orsaker. Ett är att vägen är en förutsättning för att kunna exploatera området som kallas Maglarpstrand, alltså Stavstensuddes fortsättning åt väster. Ett område med mellan 700 och 1000 nya bostäder kommer att medföra en kraftig ökning av trafikflödet mot Trelleborg.

Signe berättar om sämre tider

Med vemodig blick sitter Signe uppflugen på mellanväggen. Hennes ben är klädda i kraftiga svarta yllestrumpor och präktiga skor. Hennes klänning är också den i rejält ylletyg och man kan se hur den är försedd med dubbel fäll. Klänningen ska kunna läggas ner minst en gång för att vara i flera år.

Signe är en docka, även om hon ger intryck av att vara livslevande. Nyligen har hon flyttat in på Trelleborgs museum, som en del i utställningen Stadsliv. Signe är en tioöresflicka, en sådan som det fanns gott om i Trelleborg för hundra år sedan, flickor som var beroende av välgörenhet för att kunna leva ett någorlunda drägligt liv.

Utryckningsfri jul önskar Räddningstjänsten

- Gå aldrig från levande ljus, vi vill också ha en fridfull jul!

Räddningschefen Kent Naterman och hans personal vet alltför väl vad tända ljus kan ställa till. Med varje år tvingas de göra utryckningar till bostäder där bränder orsakats av bortglömda ljus.

- Ta också för vana att kontrollera brandvarnaren, manar räddningschefen.

Sedan början av 2000-talet satsar räddningstjänsterna i landet i samarbete med Brandskyddsföreningen på att göra första advent till brandvarnarnas batteribytdag.

Kent Naterman och hans medarbetare vill gärna dela med sig av några tips om brandvarnaren:

- Rengör från utsidan med dammsugare en gång om året.
- Byt batteri en gång om året (på 1:a advent).
- Kontrollera att den fungerar minst en gång i kvartalet och när du varit hemifrån en längre tid.
- Byt ut brandvarnaren efter 8-10 år. De har begränsad livslängd.
- Testa brandvarnaren genom att trycka in testknappen eller hålla ett nysläckt stearinljus under brandvarnaren.

- Se också till att bara tänd ljus i obrännbara ljusstakar, ta bort mossa och andra brandfarliga dekorationer.

- Lämna aldrig tända ljus obevakade. Ha inte levande ljus i granen och se till stänga av julgransbelysningen och andra elapparater med strömbrytare eller genom att dra stickkontakten ur vägguttaget.

Galakväll med guldkant

Inte mindre än tolv priser delades ut vid den fjärde Trelleborgsgalan den 18 november. Årets mest förtjänstfulla inom miljö, stadsbyggnad, landsbygdsutveckling, företagande, kultur och idrott hedrades vid galan i Söderslätts hallen. Precis som under tidigare år var hallen fylld av festglada människor som fick njuta av festmiddag, underhållning och prisutdelningar. En lista över de prisade finns på www.trelleborg.se.

Nu är det jul igen...

Nu är snart jul i Trelleborg. Redan den 27 november börjar julstämningen sprida sig på Rådhusstorget. Under den närmaste veckan bjuds det på lykttändningsceremoni, ljus- och ljudinstallation i Stadsparken, musiktävling, skönsång och barnunderhållning. Tomten finns förstås också på plats...

Julveckan håller på att bli något av en tradition i Trelleborg. Hitills har den börjat på skyltsöndagen men i år tjuvstartar julen redan på lördagen innan första advent, 27 november. Då finns julbodarna på plats. Enligt planerna ska en del av Trelleborgs föreningar möttas i en Körkamp klockan 11. Då handlar det om att kunna framföra några av våra mest älskade julsånger utan att nödvändigtvis vara sångare...

Söndagen, första advent, blir det traditionellt framträdande av luciakandidaterna och tillkännagivande av årets Lykttändare, kanske den finaste titel man kan få i Trelleborg. Klockan 15 går ljusbringerskorna upp på scenen på Rådhusstorget, och strax därefter kommer lykttändaren, presenterad av kommunfullmäktiges ordförande. Från Rådhusstorget går sedan processionen genom stadens gator upp till Gamla Torg där kyrkoherde

Gustaf Centervall talar. Med på såväl Rådhusstorget som under marschen är Trelleborgs Musikår.

Under eftermiddagen är det julmarknad hos Trelleborgs scoutkår på Rådhusstorget. På Algatan finns föreningar och företag som bidrar till julstämningen och kanske löser ett och annat julklappsbekymmer.

I Stadsparken blir det en ljus- och ljudinstallation med början klockan 16 där kulturförvaltningens teknik står i fokus tillsammans med konst av Bertil Herlow Svenssons verk. Sam-

tidigt har Trelleborgs museum vernissage på sin utställning med verk av Börningekonstnären. Två av dessa kommer under utställningsperioden att placeras i Stadsparken. Vattentornet serverar kaffe, kakor och glögg. Under eftermiddagen, från klockan 12 till 16, blir det julpyssel på museet.

Därefter tar julveckan paus under några dagar för att komma tillbaka på torsdagen 2 december. Då är det full fart i bodarna igen och klockan 17 framträder luciakandidaterna. 17.20 tar Trellekören över scenen, 17.40

Stämbandet. Bodarna är öppna mellan klockan 15 och 18.

På fredagen fylls torget med mer musik och kommers i julbodarna. Lördagen bjuder på musik från Trelleborgs kammarkör klockan 11. Därefter blir det barnunderhållning med Britta och Mälitta 11.45, innan kören Cum Pane tar över 12.30. Bodarna är öppna mellan klockan 10 och 14.

Julveckan avslutas med ljusfest på Trelleborg, se separat artikel.

Med reservation för eventuella ändringar.

Möt ljus och jul på Trelleborg

Upplev Trelleborg i ljus-skud! Söndagen den 5 december är det för fjärde gången dags för Ljusfest i vikingamiljö. Marschaller, sprakande eld och ljus i massor lyser upp Trelleborg och skingrar vintermörkret.

- Ta chansen till andrum innan juljaktet! manar borgfrun Ylva Kristina Ekelund som erbjuder tenngjutning för barn i smedjan, sagostunder i Långhuset och möjligheten att fläta band och rulla vaxljus i vikingamuseet.

Borgen slår upp sina portar klockan 15 och en kvart senare blir det blot.

- Vikingatiden var en bryningstid mellan tron på Tor, Oden och alla de andra förkristna gudarna och den nye guden Vite Krist. Vem skulle man förlita sig på? I en övergångsperiod tog man det säkra före det osäkra och riktade sig till båda. Börja eftermiddagen med att följa Goden genom ett hedniskt vikingablott.

15.30 och 16.30 är det saga i Långhuset, klockan 16 blir det uppvisning i vikingastrid. Klockan sju blir det sång av den medeltida gruppen Amici

Cantantes vars repetoar sträcker sig från tidig medeltid till renässans. Gruppen visar också upp sina vackra och tidsriktiga kläder.

- 17.30 kommer Trelleborgs Lucia, den här gången med en med annorlunda uppvakning, säger borgfrun lite hemlighetsfullt.

Klockan 18.30 avrundas eftermiddagen med eldshow av gruppen Eldsjälär.

I museet visas en unik upptagning av en medeltida mässa inspelad i Endre kyrka på Gotland. Föreningen Trelleborg säljer glögg, kaka och grillar korv.

Bråd december för luciaföljet

När decembermörkret är som mest svåruthärdligt, då kommer lucia och hennes tärnor och lyser upp. I år, precis som alla andra år, gör Trelleborgs lucia en lång rad framträdanden, både på hemmaplan och i Tyskland.

Premiären äger rum den 28 november i samband med julmarknaden och julskyltningen. Klockan 15 på Rådhusstorget gör följet entré. Den andra december kommer flickorna tillbaka till Rådhusstorget för ett framträdande i samband med julveckan klockan 17.

Dagen efter, 3 december, kröns Lucia i S:t Nicolai kyrka i samband med Kulturskolans julavslutning. Konserten börjar klockan 18, med insläpp i kyrkan en halv timme tidigare.

Den 4 och 5 december kommer den nykrönte lucian och hennes tärnor att framträda på julmässan i Jordberga, båda dagarna klockan 14. Söndagen den femte ska flickorna också framträda på Ljusfesten på Trelleborg klockan 17.30.

Den 9 december är det luciatåg på Vattentornet klockan 15, dagen efter på Gaverket klockan 16 och på julmarknad på Smygehuk klockan 18.30.

Självaste luciadagen den 13 december finns det möjlighet att se Trelleborgs lucia modell 2010 på Valen klockan 12.30 och 16, på ICA Maxi klockan 17.15 och i Gärdslövs kyrka klockan 19.

Lucia kommer också att besöka företag och föreningar samt sprida ljus och glädje i Trelleborgs vänorter på södra sidan Östersjön.

Kalendern

I kalendern hittar du ett urval av olika evenemang. Kalendern är inte fullständig och vi reserverar oss för eventuella ändringar.

Fler evenemang och info finns på www.trelleborg.se/evenemang.

Tips om evenemang till: evenemang@trelleborg.se.

Julmarknad

27-28.11 12-16 Julmarknad i Parken.

2-5.12 Svenska slottsmässor - Julmarknad på Jordberga. Mässa med 70 hantverkare, matbod och stallcafé. Polkagrisar och glögg kokas på plats.

3-5.12 12-17 Julmarknad i stallet på Fanjunkaregården i Ö. Värlinge.

5.12 10 Julen i Gylle - Julmarknad/loppmarknad. Underhållning, julbak och juldokumenter. Särskilda evenemang för de mindre barnen.

10-11.12 Julmarknad Smygehuk. På fredagen, 18-20, fackeltåg genom Smygehamn. Hundratals marschaller tänds i hamnen. Därefter betraktelse om jul och gemenskap av komminister Helene Öhman, sedan Lucia och julsånger samt servering av glögg, pepparkakor och grillad korv. På lördagen 11-15 julmarknad och loppis med lotterier, glögg, grillad korv, överraskningar för barnen och tomtebesök.

För barn

Barnfilm i Anderslöv, Väståkraskolan 17.00.

28.11 Till vildingarnas land.

5.12 Tiger & Nalle Puh - Superdeckarnas julfilm.

29.11-3.12 Billy Iller på Julklappsjakt. Dagligen kl. 9.00 och 10.15 i St.Nicolai kyrka. Medverkande: Manusförfattaren Britt-Louise Håkansson, skådespelare Tony Lundgren, Johanna Olsson-Jönsson samt skoleleverna Mia Persson, Lina Erös, Conny Friis, David Zaar från Liljeborgsskolan resp. Kunskapsskolan. Musik: Johan Olsson, dragospel och Filip Runesson, fiol.

15.11-6.12 Måndagar kl. 9.00. Sagostunder på huvudbiblioteket. Barnbibliotekarierna berättar och dramatiserar sagor för barn.

27.12 15,17 Rävjakten. Katten Findus och Petterson kommer till Trelleborg. Barnteater från 4 i Parken.

Föreläsningar

9.12 19 Författarkväll i Tudehuset, Smygehuk's fyr, med Björn Larsson. I somras fick han Sjösapriset. Björn Larsson är professor i franska vid Lunds Universitet och en hängiven seglare i skotska och irländska farvatten. Hans senaste bok Döda poeter skriver inte kriminalromaner, kom ut i september.

14.12 18.30 Andreas Dahlberg gästar Trelleborgen och föreläser om "Hedendomen - bara något förr i tiden?"

18.1 18:30 Bodil Peterson föreläser om "Föreställningar om det förflutna - från stenålder till medeltid" på Trelleborgen.

15.2 18.30 Caroline Arcini gästar Trelleborgen och föreläser om "Migration i vikingatid".

Musik

2, 20.12, 25.1, 9.2 Konsert med Kulturskolans elever på Axel Ebbes konsthall.

3.12 18 Julkonsert och Luciakröning med Kulturskolans elever i S:t Nicolai.

5.12 Julkonsert med Symfoniorkestern i samarbete med körerna CumPane och Belcanto. 15:00 L:a Beddinge kyrka 18:00 S:t Nicolai kyrka

5.12, 12.12 15.30, 19.00 Julkonsert på Villa Ancora.

9.12 15 Julfirande på Café Vattentornet med Trelleborgs Lucia och Durfolket.

9.12 20 Julkonsert med Trelleborgs Kammarkör på Axel Ebbes Konsthall.

10.12 18 This is Art i Parken. Banden som spelar är Alley Girl, Solity, WeAreHistory, Imminence, Phylatterion och Aleq and Aquel productions. Konstnärer som ställer ut är Simon Lussetti, Philip Kairala, Moa Granvik, Camilla Henning och Isabella Jakobsson.

12.12 Luciafirande i L:a Beddinge kyrka med lussekaffe.

21.12 19 Elvis Gospel Tour 2010 - Blue Christmas med Ken Wegas, bandet The Suspicious Minds och kören Gospel Glory, i S:t Nicolai kyrka.

30.12 20 Julkonsert med Magnus Carlsson i S:t Nicolai kyrka.

Teater & Show

26-27.11, 3-4, 9-11, 16-18.12 Julshow med Teater Titt In på Horizont.

1,2,8,9.12 19.00 Teaterföreställning på Bastionskolan.

4.12 17 Spik i foten, en Hasse & Tage revy med Bagageteatern i Parken.

5.1-6.2 Jubel i år - nyårsrevy med 95-årsjubilerande Trelleborgsrevyn på Grand.

Utställningar

Trelleborgs Museum
-30.1 Bertil Herlow Svensson
-6.3 Klosterköken

-12.12 Maija-Stina Ahlholm. Parken.

-28.11 Konst Grafik av Lennart Thöfner. Kulturbruket.

4-18.12 Konst i litet format visas på Garvaregården.

Idrott

4-5.12 9-18 Regional och nationell hopptävling för ponny på Sydslättens Ryttarförening i Anderslöv.

4.12 15 Innebandy. Palmstaden IK - Slättafly

4-5.2 Trelleborg Open 2011. Trelleborg Open 2011 är WTF Ranking-ETU-A-class Tour.

Övrigt

28.11 13-17 Adventsmys på Villa Ancora. Tända ljus, kaffe och doften av saffran och glögg. Julklappstips - dukar, servetter, juldekorationer, smycken m.m.

28.11 15 Julskyltning med lykttändare och luciatåg.

28.11 Julskyltning på Valen 12.00 Tomten inviger det stora Tomtelandet 13.00 Robert Wells underhåller 14.30 Linda Lampelius

29.11-26.12 Tisdagar 19.00 Julkryzz med Peter Kronström på Idala gård.

-16.12 Torsdagar 18.30 Storbingo i Parken.

4.12 10, 13 Lär dig göra marsipanfigurer av mästaren Calle Widell. Vuxenskolan.

8.12 Music Quiz. Tema: Filmmusik på Tre Lyktor.

Öppettider

Anhörigstödcenter
Västergatan 33
Telefon 0410-73 39 87
Mån 13-16
Tis-Tor 9-12

Badhuset

Mån Stängt
Tis 12-20

Ons 9.30-12 Motionssim, 12-20.30 öppet, 17- vuxenkväll
Tors 12-20

Fre 12-19.30, 17- familjekväll
Lör-sön 8-10 motionssim, 10-14 öppet

Axel Ebbes Konsthall

Stängt

Biblioteket

Stortorget

Mån-Tor 10-19, Fre 10-18,
Lörd 11-14

Anderslöv

Mån, Tor 10-14, 15-18.30
Tis, Ons 13-17

Gislöv

Mån, Ons 12.30-14
Tis 12.30-19, Tors 12.30-17

Skegrie

Mån 12.30-15
Tis 16-19

Ons, tor 12.30-16.30

Smygehamn

Öppet dagligen
Bemannat Tors 14.30-15.30

Bokbussen

Ring 0410-73 31 80,
0708-817 188

Familjecenter Backafall

Syster Jennys väg 6
Mån-Tor 09.00-15.00
Fre 09.00-14.30

Hattmuseét

Sista lördag/månad kl 10-14

Medborgarkontoren

Sockenvägen 2B:

Mån - Fre 09.30 -13.30

På Garvaregården:

Mån - Tor 10-18, Fre 10-16

Sjöfartsmuseét

Lördag 10-14, söndag 13-16

Trelleborgen

Måndag- torsdag 11-17

Trelleborgs museum

Tisdag - söndag 12-16

Ungdomsgårdar

Anderslöv

Mån - Fre 15.00 - 21.45

Backafall

Mån, tis, tor, fre
14.30-17.15, 18-21.45

Lör 14.30-17.15, 18.00-21.45

Ons gruppverksamheter

Filmverkstaden Backafall

Mån, tors 09.30-17.30

Tis, ons, fre 14.00-17.30

Gasverket

Må-Tor 15-22, Fre-Lör 15-23

Tjejloftet

Måndagar 15 -22

Smygehamn

Tis, ons 18.00 - 21.30

Fre 18.00 - 22.00

Fartyg på kors och tvärs

I tävlingen denna gången gäller det att hitta sexton olika fartyg. Alla fartygen har trafikerat Trelleborg, antingen i nutid eller i historisk tid.

De rätta svaren vill vi ha in senast den 20 december under adress "Tävling, Vårt Trelleborg, Rådhuset, Algatan 13, 231 83 Trelleborg". Det går också alldeles utmärkt att lämna in tävlingssvar på Rådhuset. Brevlåda finns i ytterdörren mot Rådhusetorget.

De rätta lösningarna i de färgade rutorna på korsordet i förra numret var Skördefest med trädgårdens överflöd.

Vann gjorde: Gunbritt Johansson, Algatan 61, Ingemar Fehrm Klokers väg 6, Marie Borg, Kapellplan 1, Gunnell och Leif Lundgren, Vallby byaväg 12- 5, Gertie Jönsson, Penningstråket 9, Ingvar Comet, Duvvägen 4, Sigyn Karlsson, Danska vägen 15, Lina Erös, Ripagatan 26, Björn Lindsjö, Nygatan 2, Marie-Louise Frifelt, S:ta Gertruds väg 29. Vinnarna är underättade och har fått sina priser med posten.

S	N	O	R	D	S	T	J	E	R	N	A	N	O	M
H	U	L	E	R	A	D	O	J	O	F	R	E	I	A
E	N	I	R	Ö	S	Ä	R	M	U	I	D	L	K	K
R	P	R	E	U	S	S	E	N	E	S	T	Ä	S	M
T	A	T	X	R	N	T	L	L	A	K	E	D	D	E
H	R	Ä	N	F	I	M	S	I	K	Å	T	K	E	R
A	Z	T	O	R	T	I	V	O	N	N	Å	S	U	S
X	I	R	I	M	Z	U	E	S	S	E	J	I	T	K
K	T	U	M	Y	N	G	A	L	I	L	E	U	S	Z
U	N	S	P	E	K	O	N	S	V	I	Z	K	C	U
N	I	T	E	L	Å	C	K	X	Ö	R	R	S	H	E
G	I	A	R	R	Z	O	N	O	R	R	O	Ä	L	S
E	N	R	T	I	R	D	I	R	T	J	Ö	S	A	L
N	E	K	O	D	N	I	H	Å	W	O	L	I	N	K
O	G	E	R	M	A	N	I	A	N	D	E	R	D	T

Jag har hittat följande 16 fartyg:

Namn: _____

Adress: _____

Postnummer: _____ Ort: _____